

<https://www.forum24.cz/michal-klima-pise-dekanu-pullmannovi-jak-to-vite-ze-lide-nechteli-za-socialismu-na-rivieru-omlouvate-diktaturu/> (6.10. 2020)

Michal Klíma píše děkanu Pullmannovi: Jak to víte, že lidé nechtěli za socialismu na Riviéru? Omlouváte diktaturu

Michal Klíma a Michal Pullmann | FOTO: archiv

[FORUM 24 / otevřený dopis](#)

Publikováno 16. 7. 2020

[Debata o komunismu](#)[Diskuse o komunismu](#)[komunismus](#)[Michal Klíma](#)[Michal Pullmann](#)

Předseda správní rady Nadačního fondu obětem holocaustu Michal Klíma zareagoval na rozhovor, který poskytl děkan Filozofické fakulty Univerzity Karlovy Michal Pullmann týdeníku [Echo](#). V rozhovoru zazněla slova o tom, že pohled na totalitní režim v Československu může být různý, a Pullman taktéž uvedl, že ne každý chtěl cestovat a režim pociťoval jako nesvobodný. Klímovu reakci přináší deník FORUM 24 v plném znění.

Vážený pane děkane,

s velkým úžasem jsem si přečetl Váš rozhovor v Echu 24. Dovolte, ale abych začal osobně.

Váš otec byl prominentem normalizačního komunistického režimu. Pracoval v sekretariátu RVHP v Moskvě a vy jste tam tedy žil v podmínkách komunistické věrchušky. Když režim padl, vystudoval jste vysokou školu. V nových podmínkách se Vám samozřejmě nikdo za Váš původ nemstil, užíval jste plně možnosti demokracie.

Já jsem byl dítě prominenta kontrarevoluce roku 1968 (*Michal Klíma je synem spisovatele Ivana Klímy, pozn. red.*). Se školou jsme chodili na výstavy, kde fotografie mého otce visela v galerii nepřátel systému tzv. pravicových oportunistů. Nesměl jsem cestovat do západních zemí, ani když jsem získal devizový příslib. Nebylo to v zájmu státu. Gymnázium jsem vystudoval díky statečnosti ředitele Rudolfa Fraňka, který jako bývalý vězeň terezínského ghetta měl dost zkušeností s perzekucí, a tak odmítl vykonat pokyn Státní bezpečnosti a na odvolání podepsal moje přijetí. Na studium humanitních věd jsem nemohl ani pomyslet a na studium techniky jsem byl přijat díky statečnosti člena přijímací komise, který rychleji než já zareagoval na dotaz jiného člena. Ten se mne zeptal, jakým způsobem bylo v roce 1967 ukončeno členství mého otce v KSČ. Zarazil jsem se a rozmýšlel, jak odpovědět, že můj otec byl exemplárně vyloučen přímo na IV. sjezdu svazu spisovatelů, když v projevu žádal zrušení cenzury. Člen přijímací komise Jaroslav Klvaňa mi napověděl: „Jestli to nevíte, nemusíte odpovídat. To není Vaše povinnost, to vědět. V té době vám bylo sedm let.“ „Nevím,“ odpověděl jsem tedy nepravdivě a byl přijat. Většina dětí perzekvovaných rodičů ovšem takové štěstí, že narazila na slušné lidi, neměla.

Tento delší úvod píšu, abych odlišil naše výchozí pozice. Vy o té době píšete jako historik, který ji zažil jako malé dítě z prominentní rodiny. Já jako člověk, který v ní dospíval a žil. Humanitní vzdělání jsem jako dítě z disidentské rodiny získat nemohl. Proto tento text nemůže mít akademickou úroveň. Věřím, že to pochopíte.

Na Svobodné Evropě, která mi kromě zpravodajství do značné míry poskytovala nedostupné vzdělání z historie, ekonomie a politologie, jsem kdysi slyšel vzpomínku československého exulanta, který vzpomínal, jak v padesátých letech na americké univerzitě přednášel studentům o politických procesech v Československu. Po přednášce se přihlásil student s otázkou: „A to jste neměli dobré obhájce, kteří by ty obviněné obhájili?“ Ten učitel na to vzpomínal jako na ukázkou bezmezného naivitu vzniklé tehdejší nepřekonatelnou vzdáleností světů rozdělených železnou oponou. Zdá se, že jsme se do tohoto stavu dostali dnes u nás. Bez železné opony, bez nepřekonatelné vzdálenosti, jen s časovým odstupem tří desetiletí.

V rozhovoru citujete historiky (nejmenujete je, ale z kontextu vyplývá, že zahraniční), kteří prý „poukazovali na takzvaně demokratický prvek stalinismu, byť ve spojitosti s jeho zločiny. Dělníci v továrnách dostali možnost odsuzovat inženýry a posílat je na smrt. Takže podle nich měl stalinismus 30. let jistý řekněme demokratický aspekt, v tom smyslu, že dával neelitám možnost útočit na elity, dělníkům na své inženýry“.

Vzhledem k tomu, že citujete bez širšího kontextu, není jasné, zda zmínění historici svá tvrzení pronesli jako cynismus, sarkasmus, nebo zda je mysleli vážně. Ale vzhledem k tomu, že ani nevíme, o koho jde, je to vedlejší. Co považuji za alarmující, je to, že tato tvrzení bez dalšího komentáře uvádíte vy, jako český historik, učitel a nadto děkan filozofické fakulty nejprestižnější české univerzity. Máme tomu rozumět, že tento pohled je vám blízký, že se s

ním snad dokonce ztotožňujete? Dovolím si napsat, že podle mého názoru, pokud by dělníci v továrnách rozhodovali o tom, že jejich šéfové nebo kdokoliv jiný, mají být zavražděni, není to projevem demokracie, ani by v tom nebyl žádný demokratický aspekt, byla by to vražda. Ale kromě toho víme, že vraždy v komunismu nebyly rozhodnutím dělníků či nějakých jiných vrstev pracujících, ale komunistického aparátu, který řídil soudy. Nebo ani to už dnes neplatí?

K případu justiční vraždy Rudolfa Slánského říkáte, že rezoluce z továren nebyly jen zinscenované. Co tím máte na mysli? Že se ve svobodné společnosti sešli spontánně lidé a napsali, že má být Slánský odsouzen k trestu smrti? Že k tomuto kroku měli lidé zprávy z nezávislých sdělovacích prostředků, aby mohli ke svému názoru informovaně dospět? Že vyšetřování probíhalo v souladu se zákony, to znamená, že se obvinění veřejně přiznávali ke svým údajným zločinům ze své svobodné vůle, a tedy, že rezoluce z továren byly přijímány na základě oprávněných reakcí na tato doznání? Mohl bych v otázkách pokračovat, ale myslím, že to stačí, abychom rozklíčovali termín „zinscenované“. Pokud máte na mysli, že to, co nebylo zinscenované, bylo projevem svobodné vůle, pak bychom museli dojít k závěru, že tuto svobodnou vůli lidé projeví pod tlakem systému a bez znalosti pravdivých informací. Co je to za svobodnou vůli?

V další části rozhovoru dáváte jakoby do protikladu určité sociální prvky a svobodu slova, když říkáte: „Já bych jako historik nebyl schopen stigmatizovat dělníka na Slovensku, který v roce 1979 oceňuje předmanželské půjčky a neoceňuje svobodu slova.“ Co tím myslíte? Proč stavíte svobodu slova a předmanželské půjčky proti sobě? Přece nikdo neměl na výběr mezi svobodou slova a předmanželskou půjčkou. Jak víte, že někdo, kdo oceňoval předmanželskou půjčku neoceňoval svobodu slova? Že by si třeba nekoupil zahraniční časopis, kdyby směl? Že by neposlouchal zahraniční vysílání, kdyby nebylo rušené? Vždyť taková volba nebyla. Podobně se vyslovujete k svobodě cestování: „Já to samozřejmě považuji za výraznou hodnotu, ale nikdy bych se neopovážil to aplikovat mechanicky na minulost a očekávat, že to lidi nahlíželi stejně jako teď já. Disent měl stejnou představu o svobodě cestování jako my. Ale takových lidí bylo málo.“ Opět se musím zeptat, jak to víte? Já si pamatuji že lidé – normální, ne disidenti – stáli ve frontách na ulici několik dní, aby se na ně dostal některý z omezeného množství zájezdů oficiálních cestovek. Že hledali jakoukoliv protekci, aby dostali devizový příslib, který byl podmínkou výjezdu na Západ a který se uděloval jen jednou ročně, a většina lidí ho nikdy nezískala. Když se v roce 1989 otevřely hranice, byl jste už dost starý na to, abyste si všiml těch davů, které proudily přes hraniční přechody jen aby se mohly na chvíli podívat do sousedních vesnic a měst, které byly desítky let za železnou oponou. To nebyli žádní disidenti. Píšete, že představa dovolené se odehrávala na Vranovské přehradě. Když tedy pomínu, jak lidé toužili po dovolené v Jugoslávii, co jim zbývalo? Kdyby u nás nevládl komunistický režim, mohli by jezdit na Riviéru. Jak víte, že by nechtěli?

Vážený pane děkane, Vaše hodnocení historie a lidských práv je výsostně elitářské a urážlivé k běžným lidem. Podsouváte čtenáři, že většině lidí, na rozdíl od vás, šlo jen o hmotné a sociální jistoty, a zaměňujete důsledek a příčinu. Svým ahistorickým pohledem přispíváte k relativizaci komunistických zločinů, a vytváříte tak podmínky pro to, aby se opakovaly.

Je ostuda, že stojíte v čele Filozofické fakulty Karlovy univerzity.

Michal Klíma